

М.Ф. СОКИРАН,
кандидат юридичних наук
(Національна академія внутрішніх справ)

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ ХОДУ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Ключові слова: слідча дія, огляд місця події, технічні засоби, відеозапис, звукозапис.

Огляд місця події — це слідча дія, яка має на меті дослідження матеріальної обстановки місця події шляхом безпосереднього особистого її сприйняття слідчим та іншими учасниками огляду з метою виявлення, фіксації і вилучення різних слідів та речових доказів, — з'ясування механізму події й інших обставин, що мають значення для справи [8, 5].

Огляд місця події, згідно з ч. 2 ст. 190 КПК України, дозволено проводити в невідкладних випадках до порушення кримінальної справи. Це є винятком для слідчих дій поряд з накладенням арешту на кореспонденцію і зняттям інформації з каналів зв'язку з метою запобігти злочину, які можуть бути застосовані до порушення кримінальної справи згідно з ч. 3 ст. 187 КПК України. Особливе значення огляду місця події додає і той факт, що лише в ході даної слідчої дії матеріальна обстановка, предмети та сліди вивчаються безпосередньо та у взаємозв'язку один з одним. Прогалини, пов'язані з неякісним оглядом, заповнити на інших етапах розслідування буває досить складно, оскільки з часом обстановка неминуче змінюється, а сліди зникають [11, 58].

За характером виконуваних дій, огляд місця події є складним і копітким: доводиться вивчати велику кількість різних об'єктів протягом тривалого часу, часто за

складних погодних і побутових умов, у нічний час доби, за непростої психологічної обстановки, пов'язаної з подією злочину.

Результативність огляду місця події багато в чому залежить від умілого використання криміналістичних методів і засобів, призначених для фіксації ходу, етапів даної слідчої дії, слідів, що виявляються при цьому, та інших речових доказів.

З цією метою використовуються різні науково-технічні засоби, зокрема, спеціально розроблені або пристосовані для виявлення, фіксації, вилучення слідів, предметів і речовин [6, 283].

Використання засобів аудіовізуальної фіксації обстановки місця події істотно підвищує повноту, всебічність та об'єктивність огляду, дозволяє відобразити об'єкти, що оглядаються, на матеріальному носії в їх первинному вигляді для наступного відтворення та аналізу.

Як відомо, відеофонограми місця події в поєднанні з протоколом є доказом і повинні наочно відобразити обстановку, показати об'єкти, що мають доказове значення, за можливості якнайповніше зафіксувати сліди злочину.

Відеозйомка на місці події проводиться, зазвичай, спеціалістом-криміналістом. При цьому його діями активно керує слідчий, який визначає обсяг, об'єкти, напрям зйомки тощо. Повнота фіксації за-

лежить від характеру взаємодії слідчого і спеціаліста на всіх етапах огляду. З цього приводу В.П. Бахін та О.О. Волобуєва слушно зазначають: «...Саме взаємодія слідчого зі спеціалістами на достатньому рівні забезпечує застосування спеціальних знань і науково-технічних засобів і, відповідно, виступає гарантом ефективності та раціональності слідчої діяльності взагалі і провадження конкретної слідчої дії зокрема» [1, 31]. Часто на початковій стадії розслідування складно визначити значущість окремих предметів і обставин для правильного вирішення справи. «На основі слідів прямого впливу й особливостей сприймаючої поверхні об'єкта, що ототожнюється, моделюється механізм взаємодії та сліди зворотного впливу (їх локалізація, загальний характер і субстрат), утворені на шуканому об'єкті, що ототожнюється», — розмірковує М.Я. Сегай [12, 206].

«Як це парадоксально не звучить, але тут потрібно дотримуватися наступного правила: чим менше ти знаєш і розбираєшся в причинах, що привели речі в той або інший стан або розташування, тим ретельніше і докладніше описуй їх стан і розташування», — справедливо зауважує В.І. Попов [9, 186]. Тому будь-які, навіть сумнівні щодо належності до події, що розслідується, об'єкти, повинні бути зафіксовані для уникнення незворотної втрати їх як джерел доказової інформації. Як правильно наголошується в криміналістичній літературі [1, 12—13], в даному випадку багато що залежить від досвіду та інтуїції слідчого і кваліфікованої допомоги спеціаліста-криміналіста при побудові й перевірці версій щодо зв'язку виявлених слідів, речовин і предметів з особою злочинця, обставинами вчинення злочину.

Відеозапис на місці події, зазвичай, застосовується в тих випадках, коли необхідно зафіксувати складну та різноманітну обстановку місця досліджуваної події, зафіксувати об'єкти в динаміці й таким чином вирішувати нові завдання, наприклад, встановлювати спосіб вчинення злочину, механізм події тощо.

Завдяки застосуванню відеозапису на місці події забезпечується:

1. Можливість відображення та повторного сприйняття слідчим необхідних динамічних явищ.

2. Об'єктивне відображення дій слідчого щодо виявлення, фіксації та вилучення слідів і предметів, а також зміни обстановки місця події.

3. Точне відображення розвитку тієї або іншої дії за часом, а також швидкості руху об'єктів.

4. Можливість вивчення зафіксованої дії в прискореному, нормальному та уповільненому темпах.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що відеозапис можна застосовувати для фіксації огляду будь-якого місця події. Однак у більшості випадків достатньою є фіксація шляхом фотографування. Інша справа, коли обстановка місця події є особливо складною та носить специфічний характер.

Безперечний інтерес становлять деякі форми непроцесуального використання засобів відеозапису під час огляду місця події. Так, відеозйомка може застосовуватись як технічний засіб виконання чорнових заміток і використовуватись для складання протоколу, причому ефективніше ніж звукозапис, оскільки вона дозволяє не лише обробляти записану інформацію, а й контролювати її достовірність, переглядаючи відповідні зображення вузлів і деталей обстановки місця події.

Застосування відеозапису певною мірою можна розглядати і як засіб охорони місця події. Відомо, якщо йдеться про особливо тяжкі та резонансні злочини, то на місце події прибуває велика кількість посадовців, які можуть порушити обстановку, знищити наявні сліди та залишити нові. Якщо ж оперативно провести відеозапис і організувати відтворення відеофільму відразу після закінчення зйомки, багато хто з цих осіб міг би не заходити на територію, яка охоронялася [7, 109].

За певних обставин важливого значення набувають ті обставини, що безпосередньо

не відносяться до досліджуваного місця події, наприклад, відеокамера «випадково» зафіксувала осіб, які перебувають навколо місця події, серед яких в ході подальшого розслідування виявлена особа, причетна до вчиненого злочину.

З цього приводу ще в 1892 р. основоположник криміналістики Г. Гросс писав: «Перш, ніж залишити місце вчинення злочину, потрібно встановити спостереження за цим місцем, якщо обвинувачений ще не затриманий. Не знаю, чи є це забобою слідчого або злочинця, чи випадковістю або дійсністю, але поза сумнівом залишається те, що злочинця, особливо вбивцю, з особливою силою тягне до місця злочину» [3, 168].

В даний час активно розробляються методи ситуаційної експертизи місця події [10, 399]. При проведенні такої експертизи велику допомогу можуть надати відеоматеріали з даними результатів огляду і діями його учасників. Так, при експертному дослідженні матеріальної обстановки місця події, направленою на встановлення механізму злочину, відеозапис дозволяє в усіх деталях прослідити взаєморозташування слідів, відновити первинну обстановку. Аналогічне значення він має і для вивчення обстановки місця вбивства з метою встановлення часу його вчинення.

Як показує слідча практика, застосовувати відеозапис при огляді місця події найбільш доцільно й ефективно в таких випадках:

- по всіх тяжких злочинах (тероризм, вбивство, розбій тощо);
- коли необхідна фіксація події до її закінчення (пожежа), а зміна обстановки, яка оглядається, продовжується;
- коли є терміновість в усуненні наслідків події і це пов'язано з швидкою зміною первинної обстановки або є загроза знищення слідів (ДТП, вибух, аварія, пожежа, масові заворушення);
- коли опис результатів огляду пов'язаний із використанням

спеціальної термінології, яку надто важко сприйняти без наочного фактичного матеріалу;

- коли важливі об'єкти-сліди розташовані на великій території (великі залізничні аварії, авіакатастрофи, пожежі, ДТП).

При здійсненні відеозапису користуються, зазвичай, загальним, середнім, крупним і детальним планами.

Загальний план, як правило, застосовується для фіксації об'єктів разом із навколишнім оточенням з дальньої точки зйомки. Він носить орієнтувальний і оглядовий характер, ним охоплюється все місце, де проводиться дана слідча дія.

Середній план використовується для зображення об'єктів ізольовано від навколишнього оточення. Він є частиною загального, деталізує інформацію, зафіксовану загальним планом, відображає об'єкти з великою кількістю подробиць.

Крупний план призначений для виділення важливої частини головного об'єкта зйомки.

Детальний план — це надкрупний план, за його допомогою відображаються особливо значущі ознаки об'єкта зйомки, які помітні лише зблизька.

Застосування аудіовізуальних засобів фіксації повинно бути спрямоване на найбільш точне, послідовне та всебічне відображення, збереження і передачу фактів, що мають доказове значення.

Для достовірної передачі дійсності у відеофільмі найважливішою є правильна композиційна побудова зображення. Компонуючи кожен кадр, потрібно досягати такої композиції, яка б найточніше і найвиразніше показувала розвиток події, яка фіксувалася.

Існує думка, що прийоми застосування відеозапису при огляді місця події повинні відповідати прийомам самого огляду, що традиційно склалися в криміналістиці: фіксується загальний план, потім — послідовно вузлові деталі, потім — окремі деталі [4, 28]. Ми ж вважаємо, що тактичні прийоми відеозапису в ході огляду за-

лежать від обраної тактики огляду. Вибір суб'єктів зйомки в кожному окремому випадку залежить від конкретних умов і ситуації на місці події, від цілей використання матеріалів відеозапису, що були одержані при огляді.

Проаналізуємо приклад, коли в центрі міста на одній із жвавих магістралей відбулася ДТП, під час якої загинули люди. Для відновлення руху по магістралі необхідно було терміново звільнити проїжджу частину від транспортних засобів, які зіткнулися, різного роду уламків, що надалі не дозволило б встановити механізм події, яка трапилася. В даній ситуації виникла термінова необхідність зафіксувати первинну обстановку місця події з прилеглими ділянками дороги, спорудами, світлофорами, дорожніми знаками за допомогою відеозапису. З цією метою необхідно застосувати кругове або лінійне панорамування.

Крупним планом знімаються вузлові особливості: руйнування і пошкодження автомобіля, ділянки дороги з великими вибоїнами, відкритий люк та інші. Окремо в масштабі фіксуються виявлені на місці сліди та предмети, що відносяться до події — це сліди гальмування, розбите скло на дорозі, окремі предмети і речі, що мають значення для розслідування. Слід зафіксувати показники панелі приладів, положення важелів управління, ручного гальма тощо.

Часто, через раптовість виїзду слідчо-оперативної групи на місце події, скласти попередній план зйомки до прибуття на місце неможливо, оскільки умови запису звуку та зображення невідомі. І лише після прибуття на місце, в ході статичного огляду слідчий визначає орієнтовний план огляду і дає операторові вказівки щодо основних подальших дій. Втім найбільш оптимальні прийоми, методи й точки зйомки повинен обирати сам оператор. Як правило, на місці події на таку підготовку не вистачає часу. Тому спеціаліст повинен володіти навичками хронікально-документальної зйомки, вміти швидко орієнтуватись у складній обстановці.

Перед виїздом на місце слід з'ясувати категорію події, її місце, уточнити приблизний час початку та закінчення зйомки (необхідність додаткового освітлення), потурбуватися про наявність поролону (або тканини) на мікрофоні для усунення ефекту «виючого звуку» при сильному вітрі, можливість заряджання блоку живлення від автомобіля тощо.

Після прибуття на місце слідчий погоджує з оператором хронологію (черговість) застосування спеціальних операторських прийомів і методів зйомки.

На початку відеозапису необхідно зафіксувати учасників огляду — обов'язкових (слідчий, поняті, судовий медик — якщо в числі об'єктів огляду є труп) і факультативних (спеціалісти, потерпілий, свідок тощо). На відеофонограму фіксується, як учасникам роз'яснюються їх права та обов'язки, як вони попереджаються про кримінальну відповідальність за неналежне виконання своїх обов'язків. Їм повідомляється, що під час огляду буде застосований відеозапис.

В подальшому слідчий переходить до робочого етапу огляду місця події, який складається з двох частин: статичної та динамічної [5, 210]. Виходячи з цього, слід виділити два варіанти відеозйомки:

1. Слідчий оглядає місце події спочатку в статистиці, тобто не змінюючи нічого в обстановці і не вилучаючи предмети, які можуть бути засобами для розкриття злочину і виявлення винних або для спростування обвинувачення чи пом'якшення відповідальності. Після цього під його керівництвом спеціаліст приступає до відеозйомки, фіксує на відеокамеру обстановку місця події (оглядова зйомка), а потім знімає сліди та інші речові докази (детальна зйомка).

2. Слідчий обходить місце події і ділить його на окремі ділянки. Потім спеціаліст фіксує на відеокамеру загальний вигляд місця події з прив'язкою до відповідного орієнтиру (орієнтуюча зйомка), а потім здійснює зйомку відмічених ділянок (вузлова зйомка) паралельно з їх оглядом слідчим.

Об'єкти на місці події спочатку знімають загальним планом, потім середнім і, нарешті, крупним і детальним. Перехід від оглядової зйомки до вузлової й детальної здійснюється шляхом зміни планів кадрів. Якщо потрібно пов'язати оглядовий кадр з вузловим, а вузловий з детальним, то плани при зйомці змінюють плавно. Робиться це за допомогою таких операторських прийомів як «панорамування», «наїзд», «від'їзд» тощо. Прийом «наїзд» служить для виділення із загальної обстановки того або іншого об'єкта, а «від'їзд» дозволяє прив'язати об'єкт, зафіксований крупним планом, до оточуючої обстановки.

Статичне панорамування проводиться камерою, що повертається довкола горизонтальної або вертикальної осі без зміни точки зйомки (кругова панорама). При динамічному панорамуванні камера переміщується в просторі вздовж об'єкта, який знімається (лінійна панорама) або навколо об'єкта, ніби оглядаючи об'єкт, що фіксується (внутрішньокругова панорама).

В тих випадках, коли відеозапис здійснюється відеокамерою з комплексу фотограмметричної системи, зйомка необхідних об'єктів з метою вимірювання проводиться з урахуванням правил фотограмметричної відеозйомки.

У процесі відеозапису необхідно давати коментарі відносно об'єктів, які знімаються: що знімається, внаслідок яких дій виявлені ті або інші сліди та об'єкти. Коментарі повинні бути зрозумілими та чіткими, вони можуть даватися слідчим або спеціалістом. В обох випадках є позитивні та негативні моменти. У тих випадках, коли слідчий коментує відеозапис, він може давати вказівки спеціалістові, що і як відобразити, тоді його коментарі стосовно предметів, що фіксуються, та виявлених слідів будуть текстуально ближчими до протоколу, який складається слідчим, і не буде відмінностей в тлумаченні одних і тих же об'єктів, що фіксуються, на відеофонограму та в протоколі. Проте в цьому випадку слідчий багато часу буде зайнятий коментарями відеозапису, виступаючи в

ролі ведучого, а він повинен ще й аналізувати місце події, керувати діями інших учасників огляду. Наприклад, він повинен керувати діями судового медика при огляді трупа, спеціаліста-криміналіста під час пошуку слідів, складати плани, схеми, протокол і при цьому суворо стежити за дотриманням норм КПК України.

У тих випадках, коли спеціаліст сам коментує відеозапис, він повинен потурбуватися про якість записуваного звуку. Оскільки окремі фрагменти слідчої дії доцільно фіксувати з поясненнями учасників слідчої дії (наприклад, роз'яснення прав і обов'язків, отримання згоди на огляд житла осіб, які проживають в ньому, пояснення інших спеціалістів тощо), то джерела звуку (спеціаліст, який проводить відеозапис та інші учасники слідчої дії) можуть перебувати на різному віддаленні від мікрофона, а це потребує використання мікрофона, який добре записує звук з близької та віддаленої відстані.

Найбільш доцільною є, звичайно, безперервна фіксація всього процесу, тобто обстановки на місці події та дій слідчого щодо її вивчення. Зйомка окремих предметів обстановки не дає повного уявлення про хід і результати огляду, вона подібна до серії фотографій, оскільки динаміка слідчої дії залишається за кадром, це ускладнює ретельне дослідження місця події. Проте можлива й вибіркова фіксація: виявляючи в ході огляду місця події важливі об'єкти, слідчий пропонує спеціалістові їх зняти, супроводжуючи фіксацію поясненнями, проведенням вимірів, вилученням слідів і об'єктів, виготовленням зліпків тощо.

Закон не забороняє зупинити відеозйомку під час фіксації обстановки місця події, і спеціаліст повинен працювати так, щоб на магнітну стрічку фіксувалося якомога менше кадрів, що не несуть корисного інформаційного навантаження. Це зауваження є важливим у зв'язку з тим, що сучасні відеокамери дозволяють вести безперервний запис тривалий час (до чотирьох годин). Проте це не означає, що

можна довго тримати в кадрі один план, не вимикати камеру під час зміни точки зйомки, відображати очевидно другорядні об'єкти. При цьому кожній перерві в записі повинен передувати відповідний текст: «Час — ... Відеозапис припиняється з метою ... Час — ... Відеозапис поновлюється».

Момент вилучення і вид речових доказів, які вилучаються, їх упакування і опечатування також слід зняти, фіксує чіткі та зрозумілі пояснення слідчого, спеціаліста-криміналіста або спеціаліста у галузі судової медицини.

Разом з тим, в криміналістичній літературі висловлена думка, що не слід проводити фіксацію вилучення речових доказів. Так, В.А. Газізов, О.Г. Філіпов пишуть: «Безумовно, не підлягає фіксації процес складання протоколу, креслення планів і схем, упакування речових доказів тощо. Для розслідування важливі лише результати таких дій — вони і повинні бути відображені на відеофонограмі при зйомці вже виявлених та відповідним чином зафіксованих слідів, складеного протоколу, накреслених планів і схем» [2, 38].

З висловленою думкою можна погодитись у тій частині, що інколи недоцільно проводити фіксацію складання протоколу, креслення планів і схем, здійснення пошуку дрібних слідів тощо. Це нерідко затягує проведення огляду місця події і не становить інтересу (наприклад, огляд в коспадаючому світлі та обробка порошком значних за площею поверхонь, на яких може і не виявитися слідів пальців; пошук невеликих об'єктів у траві; пошук водозом знаряддя в річці; відкопування трупа із землі, розбирання завалів на місці вибуху). У таких випадках дійсно варто зафіксувати лише результат цих дій — виявлення тих або інших об'єктів. Проте, на нашу думку, фіксація відеозйомкою дій учасників огляду та подальший перегляд відзнятого матеріалу дає об'єктивне уявлення про правильність тактичних прийомів, що застосовувалися для виявлення, фіксації та вилучення слідів, дозволяє уточнити їх місцезнаходження. Останнє особливо

важливе в тих випадках, коли сліди вилучаються не разом з об'єктом-слідоносієм, а шляхом виготовлення копій (копіювання на дактилоплівку слідів рук, виготовлення зліпків тощо).

Також необхідно звернути увагу на виконання вимог ч. 3 і ч. 5 ст. 191 та ч. 1. ст. 79 КПК України, відповідно до яких законодавець прямо передбачив можливість фотофіксації моменту вилучення предметів, огляд яких на місці провести неможливо, або які через громіздкість чи з інших причин не можуть зберігатися при кримінальній справі. В нашому випадку, керуючись вказаними статтями та ст. 85² КПК України, обов'язково необхідно провести відеозапис порядку вилучення та упакування речових доказів під час огляду місця події. Тому що іноді в суді виникає сумнів, чи правильно було вилучено й упаковано речовий доказ, чи він не підмінений, де саме був виявлений слід, чи ретельно проведений огляд місця події тощо. У зв'язку з тим, що поняті можуть багато забути і не завжди в змозі відповісти на ці запитання, перегляд матеріалів відеозапису має велике значення для з'ясування всіх перерахованих обставин.

Вибір повного або часткового способу відеофіксації залежить від розмірів місця події, кількості та характеру об'єктів, що підлягають відображенню, тобто від конкретних умов і ситуації на місці. Найважливіші ділянки місця події необхідно знімати повністю для виключення негативних наслідків, що виникають при поверховому огляді та призводять до втрати важливої інформації і перешкоджають розкриттю злочину.

На завершальному етапі огляду всім учасникам бажано проглянути відеозапис і з окремих ключових кадрів відеофонограми виготовити фототаблицю з вказівкою часу її виготовлення, про що в протоколі повинна бути зроблена відмітка.

Таким чином, на відеофонограмі може відобразитися не весь процес огляду місця події від початку до кінця, а лише його вузлові моменти. В цьому випадку відео-

фонограма стає компактною та зручною для перегляду.

Після закінчення відеозапису, перемотування плівки та її перегляду камера знову включається на запис і фіксуються заяви учасників про те, що все записано правильно, зауважень і доповнень вони не мають (або їх негативні думки, зауваження та доповнення). В протоколі також повинно бути згадано про відтворення відеозапису учасникам слідчої дії і про їх заяви з приводу її застосування та вказано прізвище і посаду особи, що здійснювала відеозапис, а також технічні дані: марка відеокамери; тип носія, на який проводився запис; апаратура, на якій проводився перегляд відеофільму. Потім опечатані носії (касети) відеозапису з підписами учасників огляду місця події разом з протоколом приєднуються до матеріалів кримінальної справи.

Вивчення та узагальнення слідчої практики дозволяє нам звернути увагу на типові помилки проведення відеозапису результатів огляду місця події:

- нехтування вищевикладеними рекомендаціями;
- різкі рухи камерою під час відеозапису;
- відсутність достатнього запасу чистих відеокасет для тривалої зйомки;
- відсутність запасних заряджених акумуляторів для автономного відеозапису;
- фіксація сторонніх розмов, що не мають відношення до огляду місця події;
- зловживання знімальними прийомами «наїзд» — «від'їзд»;
- порушення правил зберігання відзнятого фільму;

Список літератури:

1. *Бахін В.П.* Взаємодія слідчого з фахівцями під час огляду місця події (збір інформації про особу, що скоїла злочин) : наук.-практ. рек. / В.П. Бахін, О.О. Волобуєва. — Донецьк: ДЮІ, 2005. — 71 с.

2. *Газизов В.А.* Видеозапись и ее использование при производстве следственных действий : учеб. пособие / В.А. Газизов, А.Г. Филиппов. — М.: Щит-М, 1998. — 136 с.

- порушення процесуальних вимог оформлення результатів огляду місця події.

При огляді місця події звукозапис застосовується як технічний засіб, що замінює письмові чорнові замітки і дозволяє заповнити прогалини в пам'яті. Кримінально-процесуальним законом подібне застосування аудіозапису не регулюється, тому одержана фонограма, в даному випадку, використовується лише як чернетка при складанні протоколу. Дозволеного значення вона не має, а слугує засобом підвищення продуктивності роботи слідчого і наукової організації його праці, що забезпечує повну та швидку фіксацію обстановки.

Застосування диктофона замість ведення чорнових записів дає можливість слідчому не лише відобразити результати огляду, але й записати пояснення його учасників, які підлягають занесенню до протоколу, зафіксувати результати попереднього опитування очевидців, дані про можливих свідків, а також інші відомості допоміжного характеру. Все це прискорює процес огляду місця події і сприяє більш повному відображенню його результатів у протоколі, який складається слідчим після закінчення цієї слідчої дії, а потім підписується його учасниками.

Якщо в ході огляду місця події беруть участь підозрюваний, обвинувачений, свідок і вони виявили бажання дати будь-які показання, то разом із складанням протоколу допиту за рішенням слідчого, а також на прохання перерахованих осіб може бути застосований звукозапис, який здійснюється відповідно до вимог ст. 85¹ КПК України.

3. *Гросс Г.* Руководство для судебных следователей как система криминалистики / Ганс Гросс. — 4-е изд., доп. ; пер. с нем. — СПб, 1908 (Тип. М. Меркушева). — XXVIII, 1040 с.
4. *Диденко В.И.* Использование следователем фактических данных, полученных в результате применения в оперативно-розыскной деятельности аудио-и видеозаписи, фото- и киносъемки : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / В.И. Диденко. — М., 1996. — 25 с.
5. *Кузьмичов В.С.* Криміналістика / В.С. Кузьмичов, Г. І. Прокопенко ; за заг. ред. В.Г. Гончаренка, Є.М. Моїсеєва. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 366 с.
6. *Михайленко А.Р.* Расследование преступлений: законность и обеспечение прав граждан / А.Р. Михайленко. — К.: Юринком Інтер, 1999. — 445 с.
7. *Михайлов М.А.* Охрана данных досудебного следствия в целях нейтрализации противодействия расследованию / М.А. Михайлов // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. — Серия : Юридические науки. — 2005. — Т. 2.
8. Осмотр места происшествия при расследовании отдельных видов преступлений / [под ред. Н.И. Клименко]. — К.: НВТ «Правник», 2001. — 171 с.
9. *Попов В.И.* Осмотр места происшествия / В.И. Попов; под ред. В.А. Хвана. — М.: Госюриздат, 1959. — 231 с.
10. *Салтевський М.В.* Криміналістика (у сучасному викладі) / М. В. Салтевский. — К.: Кондор, 2005. — 586 с.
11. *Салтевський М.В.* Криминалистическая фотография, кинематография и видеозапись в правоохранительной деятельности: учеб. пособие / М.В. Салтевский, Н. Н. Лысов ; под ред. М.В. Салтевского. — К.: Укр. акад. внутрен. дел, 1993. — 203 с.
12. *Сегай М.Я.* Методология судебной идентификации / М.Я. Сегай. — К.: РИО МВД УССР, 1970. — 254 с.

РЕЗЮМЕ

Рассмотрены особенности фиксации информации во время проведения осмотра места происшествия с применением технических средств.

SUMMARY

The features of fixation of information during the conduction of the examination of the crime scene with the use of technical devices have been discussed.

*Рекомендовано кафедрою кримінального процесу
і криміналістики*

Подано 31.01.2011.